

N:o 42.

Ank. till Riksd. kansli den 17 mars 1903, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen i fråga om närmare bestämmelser rörande villkoren för värnpliktiges rätt att afflytta från riket.

Till behandling af lagutskottet har hänvisats en inom Första Kam-maren af friherre *Alströmer* väckt motion, n:o 22, af följande lydelse:

»I kungl. kungörelsen den 28 januari 1887 om hvad iakttagas bör af värnpliktig, som önskar vinna tillstånd att få från riket afflytta, heter det i 1 §: »önskar värnpliktig, som icke blifvit till landstormen öfverförd, att för vinnande af bättre utkomst, eller på grund af eljest ömmande omständigheter, erhålla tillstånd att afflytta från riket, ingifve han till kompaniönrådesbefälhafvaren i det kompaniömråde, inom hvilket sökanden är mantalsskrifven, eller, om han är inskrifven å sjömanhus, detsamma är beläget, till Kungl. Maj:t ställd ansökan i ämnet och foga därvid präst-betyg afvensom uppgift å de medel, öfver hvilka sökanden för verkstäl-lande af utflyttningen förfogar, samt de andra handlingar, som han till stöd för ansökningen vill åberopa.»

Det torde icke ofta hafva inträffat, att värnpliktigs ansökan att få ur riket afflytta icke blifvit af Kungl. Maj:t bifallen, för så vidt de in-lämnade ansökningshandlingarna varit fullständiga och sökanden icke brustit i afseende å böters erläggande för uteblifvande från inskrifnings- eller mönstringsförrättning, eller eljest haft något med rättvisan ouppgjordt.

Under tioårsperioden 1891—1900 hafva icke mindre än 32,306 värn-pliktige ynglingar med Kungl. Maj:ts nådiga tillstånd lämnat Sverige, så-

Bih. till Riksd. Prot. 1903. 7 Saml. 35 Häft. (N:o 42).

ledes i medeltal mer än 3,230 stycken årligen. Det största antalet under denna tioårsperiod utflyttade år 1893, då 6,972 värnpliktige lämnade landet, och det näst största antalet, nämligen 3,489, utvandrade år 1900. Man kan inför dessa siffror med fog säga, att reflexionerna göra sig själfva, eller är det icke »en händelse, som ser ut som en tanke», att året *efter* urtima riksdagen det största och året *före* afgörandet af det väntade nya härordningsförslaget det näst största antalet emigranter i värnpliktsåldern lämnat landet, i synnerhet om man därtill lägger, att emigrationen af värnpliktige under det sista året skall hafva ökats med 2,259 personer, eller från 4,572 stycken under 1901 till 6,831 stycken under 1902.

Jag tror icke, att sammanhanget mellan den ökade värnplikten och den ökade emigrationen kan förnekas, äfven om det villigt må erkännas, dels att fruktan för de ökade vapenöfningarna efter hand sannolikt kommer att minska, och dels att de ekonomiska förhållandena i landet icke oväsentligt inverkat och alltjämt komma att inverka på emigrationen i allmänhet och således äfven på den värnpliktiga ungdomens utflyttning.

Då det emellertid, oafsedt det större eller mindre antalet värnpliktige, som det ena eller andra året utflyttat, är ett faktum, att Kungl. Maj:t aldrig, om icke på allra sista tiden, plägar afslå värnpliktigs ansökan att få ur riket afflytta, där vederbörliga formaliteter iakttagits och den sökande icke häftar för af en eller annan anledning ådömda böter, så framgår däraf med all önskvärd tydlighet, att kungl. kungörelsen den 28 januari 1887 blifvit så tillämpad, att en uttalad önskan i detta afseende är allt, som fordras af den värnpliktige för att han skall äga rättighet att undandraga sig sin värnplikt. Ett faktum är det äfven, att flere tusen af våra unge män i värnpliktsåldern hafva lämnat landet för att söka sin lycka i annat land, vanligen Amerika, eller för att därigenom undgå de ökade kraf, som fosterlandet nödgas ställa på sina söner med hänsyn till vapenöfning och försvarsförmåga. Utan att vilja fälla någon öfver dessa värnpliktiga emigranter, synes det mig vara alldeles otvifvelaktigt, att staten har rätt att hindra sina medlemmar att, sedan de uppnått den ålder, då de kunna börja att återgålda uppoffringarna från det allmännas sida för deras undervisning och uppfostran, öfvergifva sitt land; och jag menar, att det äfven är statens *plikt* att så göra, icke allenast ur statens synpunkt, utan äfven för de unga emigranternas eget bästa, hvilka, lockade af falska förespeglingar eller frestade af den äfventyrslusta, som mer eller mindre utpräglad torde finnas hos all ungdom, den svenska icke undantagen, lämna sitt fosterland för att i aflägsna länder gå ovissa öden och ofta nog en säker undergång till mötes. Den åberopade kungl. kungörelsen torde äfven vara ett bevis på att Kungl.

Maj:t har en sådan uppfattning om åtminstone statens rätt, då Kungl. Maj:t fordrar, att tillstånd att från riket afflytta skall *begäras*.

Det säges visserligen i den nämnda kungörelsen, att skälen, som skola angifvas för att motivera den värnpliktiges önskan att från riket afflytta, skola vara »vinnande af bättre utkomst», eller »eljest ömmande omständigheter»; men då någon ingående pröfning af dessa skäl icke torde förekomma, är detta naturligtvis en död bokstaf utan inre betydelse, och strängt taget fordras icke något annat skäl för ansökningens beviljande, än en uttryckt önskan att emigrera. Det kan för öfrigt ifrågasättas, huruvida »vinnande af bättre utkomst» i allmänhet kan betraktas som en »ömmande omständighet», ty förhållandena äro här i Sverige, dess bättre, icke sådana, att landets dugligaste och mest arbetsföra söner tvingas att emigrera för att finna sin utkomst. Här är godt om arbetsförtjänst för den, som verkligen vill och kan arbeta. Jag tror äfven, att de, som genomgått den allmänna värnpliktens skola, få en annan syn på tingen och skola förlora lusten att emigrera. De oförståndige, som icke inse fördelarne af värnpliktens uppfostrande ändamål genom vapenöfningarnas fysiskt välgörande inverkan på kroppsutvecklingen och den teoretiska undervisningens bildande och förädlade inflytande, må staten hafva rätt att därtill tvinga, i synnerhet som därigenom icke blott individernas, utan hela landets bästa tillgodoses och utsikterna att kunna försvara dess oberoende väsentligen ökas därigenom, att landets bästa och kraftigaste söner stanna kvar och lära sig att försvara det i farans stund. Att villkoren för rättighet att ur riket afflytta måste skärpas, torde således ligga i öppen dag. I andra länder är friheten att under värnpliktsåldern utflytta mer eller mindre inskränkt, och om jag ej alltför mycket misstager mig, är det i ett eller annat land alldeles förbjudet under en viss del af värnpliktsåldern att utvandra. Jag skall tillåta mig anföra, huru härmed förhåller sig i Tyskland, där förhållandena ju i många andra afseenden likna de hos oss rådande.

I tyska riket meddelas icke rätt till utflyttning åt värnpliktig, från fyllda 17 år till och med fyllda 25 år, med mindre än att han kan förete af vederbörande utfärdadt intyg, att ansökan om utflyttning »icke uppenbarligen sker i afsikt att undandra sig vederbörlig tjänsteplikt i hären eller flottan». Sådant intyg skall vara utfärdadt af en s. k. »Ersatzkommission» inom vederbörande område, hvars ständiga ledamöter äro en officer och en civil ämbetsman. Den senare, som på förslag af »kretsdagen» tillsättes bland jordägare och ämbetsmän inom kretsen, är i Preussen i regeln vederbörande landtråd eller polisdirektör. Denna kommission, som äger alla förutsättningar för personkännedom och kunskap om öfriga

förhållanden inom orten, åligger att samvetsgrant undersöka, huruvida den värnpliktige, som söker förskaffa sig rätt till utflyttning, icke uppenbarligen gör detta i afsikt att undandraga sig sin tjänsteplikt. Om det visar sig att så är fallet, skall det för utflyttnings beviljande nödvändiga intyget den sökande förvägras. Ersatzkommissionen är i detta fall sista instansen. Den civile ledamoten af Ersatzkommissionen har dessutom till sitt biträde lägre civila myndigheter, som äro pliktiga att, så snart till deras kännedom kommer, att någon värnpliktig har för afsikt att utvandra, därom genast göra anmälan till den civile ledamoten af kommissionen. Sådan anmälan skall äfven göras angående den, som efter erhållet utflyttningstillstånd icke inom sex månader begagnat sig af tillåtelsen att lämna kejsardömet, i hvilket fall det gifna tillståndet förlorar sin kraft. Skulle meningsskiljaktighet mellan de båda ständiga medlemmarne af Ersatzkommissionen uppstå rörande afsikten med ansökan att få utvandra, så skall »Oberersatzkommissionens» afgörande inhämtas, innan något tillstånd till utvandring får lämnas. Denna öfverkommission räknar såsom ständiga ledamöter en högre officer och en högre civil ämbetsman. Det måste naturligtvis vara förenadt med stora svårigheter att kunna afgöra, om utflyttningen önskas för att den värnpliktige därigenom skall kunna undandraga sig den militära tjänstgöringsskyldigheten; men med de medel, som stå den tyska undersökningskommissionen till buds, torde i de flesta fall kunna konstateras, om så är förhållandet eller icke. Straffbestämmelserna för otillåten utvandring återfinnas i Strafgesetzbuch für das d. Reich § 140 och variera mellan 150 och 3,000 mark böter eller fängelse från en månad till ett år. Sker otillåten utvandring, sedan ett kejsarligt förbud för utvandring under krig eller hotande krigsfara utfärdats, höjes straffet till högst 2 års fängelse, hvarjämte böter till högst 3,000 mark kunna ådömas. Äfven *försök* till brott af här ifrågavarande art är straffbart, och i vissa fall kan beslag läggas på dens. egendom, hvilken utvandrat utan vederbörlig tillstånd.

Såsom af förestående korta utredning framgår, har man i Tyskland med hänsyn till värnpliktiges utvandring åtminstone försökt att vidtaga åtgärder till förekommande af utvandring i afsikt att undandraga sig värnplikten, och, ehuru jag ingalunda vill påstå, att den i Tyskland använda metoden är fullt tillämplig hos oss eller ens skulle vara möjlig att här införa, är jag dock öfvertygad om, att, ifall en noggrann undersökning rörande motiven för de värnpliktiges önskan att få ur riket afflytta här i vårt land föregått ansökningarnas inlämnande till Kungl. Maj:t, så hade en stor procent af de värnpliktige, som på de sista 10 åren utvandrat, fått sina ansökningar afslagna, de unge männen själfva till största

fördel och lycka, men äfven fosterlandet till nytta och välsignelse. Det är ingen småsak, som det här gäller, då en hel armé genom dessa emigranter gått förlorad för fosterlandets försvarskraft.

I den af Konung och Riksdag i sammanhang med det nya härordningsförslaget år 1901 antagna värnpliktslagen heter det i 1 §: »Hvarje svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguet år», och i 4 § nämnes hvilka som äro från värnpliktens fullgörande frikallade, nämligen de, som äro till tjänst vid rikets försvar oförmögne; men det står ingenstädes nämndt, att den, som »för vinnande af bättre utkomst» eller »eljest ömmande omständigheter» önskar från riket afflytta, skall hafva rättighet att med Kungl. Maj:ts nådiga tillstånd blifva från värnpliktens fullgörande frikallad. Enligt kungl. kungörelsen den 28 januari 1887, som ännu äger gällande kraft, står det emellertid *hvarje svensk man i värnpliktsåldern* fritt att utvandra, blott han därom uttalar en önskan. Det förefaller mig, att denna kungl. kungörelse hade bort undergå en behöflig revision i och med antagandet af den nya värnpliktslagen, alldenstund själfva grundbestämmelsen i *lagen* faktiskt upphäfves genom *kungörelsen*, så som den tolkas. Det hade icke, synes det mig, varit orimligt, om, såsom ursprungligen var föreslaget, staten hade fordrat en särskild »värnskatt» af den, som är till krigstjänst fullt duglig, men af en eller annan orsak medgifves rättighet att genom utvandring undandraga sig sin värnplikt, och jag håller äfven före, att staten kunde fordra värnskattens utgörande äfven af sådana, som i afsikt att undandraga sig värnplikten ur riket afflytta före värnpliktsåldern, t. ex. efter fyllda 18 år. Jag skall för närvarande icke inlåta mig närmare på dessa frågor, hvilka jag förmodar liksom frågan om kontrolleringen af motiven hos dem, som ingifva ansökningar att få utvandra, komma att tagas under ompröfning, ifall min motion vinner det afseende, som jag hoppas och vågar tro att den förtjänar. Om det anses vara alltför svårt och måhända motbjudande att här i »frihetens stamort på jorden» införa sådana åtgärder som i Tyskland för undersökning af de skäl, som föranledt den värnpliktiges ansökan att ur riket afflytta, torde det likväl vara både möjligt och behöfligt att underkasta dem *någon* pröfning, innan de utan vidare bifallas, och införandet af en värnskatt, som skulle drabba alla emigrerade värnpliktige lika, innebär åtminstone ingen orättvisa. En sådan bestämmelse skulle lämpligen kunna införas såsom ett tillägg till § 4 i värnpliktslagen.

Då frågan emellertid fordrar en noggrann utredning, tillåter jag mig vördsamt föreslå, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga under ompröfning och för Riksdagen föreslå de

närmare bestämmelser rörande villkoren för värnpliktiges rättighet att från riket afflytta, hvilka, utöfver hvad för närvarande finnes föreskrifvet, lämpligen må kunna stadgas i afsikt att i betydlig mån inskränka denna emigration af värnpliktig ungdom.»

Då i äldre tid det var värnpliktig medgifvet att för beväringsskyldighetens fullgörande sätta annan duglig karl i sitt ställe, ägde den värnpliktige frihet att afflytta från riket, om han på detta sätt kunde för sig anskaffa annan man. I kungörelsen angående allmänna beväringen den 13 november 1860 gjordes emellertid frikallande från beväringsskyldigheten i och för afflyttning till främmande land beroende på pröfning af Kungl. Maj:t för hvarje särskildt fall. Det stadgades härvid, att ingen, som ägde tillgång, kunde erhålla sådan befrielse, med mindre han i fredstid erlade den afgift af 100 riksdaler, mot hvars betalande beväringsskyldig i allmänhet kunde vinna befrielse från vapenöfning, samt i krigstid genom lega satte annan antaglig karl i sitt ställe. Sedan genom kungörelsen den 1 november 1872 friköpningsrätten och rätten att sätta annan i sitt ställe afskaffats, stadgades med afseende å värnpliktigs rätt att afflytta från riket i förordningen angående inskrifning och redovisning af värnpliktige m. m. den 6 december 1886, att prästbetyg icke finge meddelas beväringssman för afflyttning från riket, såvida han icke visade, att han därtill erhållit vederbörligt tillstånd, samt utfärdades genom den af motionären omnämnda förordningen den 28 januari 1887 angående sättet för erhållande af dylikt tillstånd de i motionen anförda föreskrifterna. Sistnämnda författning är dock icke, såsom motionären förutsätter, fortfarande gällande. Den upphäfdes, liksom förordningen den 6 december 1886, genom inskrifningsförordningen den 22 december 1892, som dock upptog i hufvudsak samma stadganden i förevarande afseende. Nu gällande bestämmelser i ämnet innehållas i inskrifningsförordningen den 5 december 1901 och äro, jämförda med stadgandena i värnpliktslagen den 14 juni 1901, i hufvudsak följande. Något hinder att utvandra finnes icke för den, som ej uppnått värnpliktsåldern d. v. s. ej inträdt i det kalenderår, under hvilket han fyller 21 år, eller för värnpliktig, som blifvit öfverförd till landstormen. Under den tid värnpliktig tillhör beväringen, d. v. s. under de tolf första åren af värnpliktstiden, får han däremot ej utan särskildt tillstånd afflytta från riket. Om sådan värnpliktig, för vinnande af

bättre utkomst eller på grund af eljest ömmande omständigheter, önskar erhålla dylikt tillstånd, skall han därom hos Kungl. Maj:t göra ansökning, därvid han bör foga uppgift å de medel, öfver hvilka han för verkställande af utvandringen föfogar. Om tillstånd till utflyttningen meddelas, men den värnpliktige icke begagnar sig däraf, är han fortfarande värnpliktig, och om han vistas inom landet, då kallelse utgår till inskrifningsförrättning, tjänstgöring eller mönstring, därvid han eljest haft skyldighet att infinna sig, är han pliktig att vid dylik förrättning eller tjänstgöring iakttaga inställelse. Inskrifningsförordningen innehåller därjämte föreskriften, att betyg för afflyttning från riket ej må utfärdas för värnpliktig, som ej får utvandra utan särskildt tillstånd, med mindre sådant tillstånd meddelats, afvensom åtskilliga dithörande ordningsstadganden. Dessutom finnas t. ex. i förordningen om hvad med afseende å utvandrarens fortskaffande till främmande världsdel iakttagas bör den 4 juni 1884 bestämmelser i syfte att åstadkomma kontroll å efterlefnaden af stadgandena i ämnet.

Angående de bestämmelser, som beträffande värnpliktigs rätt att utvandra gälla i våra grannländer afvensom i åtskilliga af de stora militärstaterna, har utskottet, till den del redogörelse i ämnet icke, såsom med afseende å Tyskland, lämnats i motionen, haft till sitt förfogande en inom generalstaben utarbetad promemoria, hvilken är såsom bilaga fogad vid detta utlåtande och till hvilken utskottet tillåter sig att hänvisa.

Till stöd för sin ifrågavarande framställning har motionären åberopat, att fordran på särskildt tillstånd för värnpliktigs utvandring endast vore en formalitet, enär en ansökning därom ytterst sällan skulle afslås. Med anledning häraf har utskottet angående den praxis, som härutinnan numera efter 1902 års början iakttages, inhämtat, att tillstånd att utflytta icke meddelas värnpliktig, som

- 1:o) är inskrifningsskyldig det år, utflyttningen skall äga rum,
- 2:o) icke fullgjort all honom åliggande tjänstgöring i fred,
- 3:o) häftar för böter, påförda för underlåtenhet att fullgöra värnpliktslagens föreskrifter, eller
- 4:o) ej med behörigt intyg styrkt sig äga för utflyttningen erforderliga medel.

Angående antalet till landtförvarsdepartementet under åren 1900—1902 samt de tre första månaderna af innevarande år inkomna samt bifallna eller afslagna ansökningar af värnpliktige att få från riket afflytta har utskottet därjämte fått sig meddelad följande uppgift:

	Antal ansökningar.	Afslag.	Bifall.
1900	3,489	21	3,468
1901	4,606	40	4,566
1902	7,655	832	6,823
1903 $\frac{1}{1}-\frac{1}{3}$	1,948	189	1,759

Såsom häraf framgår, är det en stor mängd värnpliktige, som årligen erhålla tillstånd att ur riket utflytta. Äfven om ej alla, som erhållit dylikt tillstånd, begagna sig af detsamma, uppväges detta sannolikt däraf, att värnpliktige bereda sig tillfälle att utvandra utan sådant tillstånd. Med hänsyn till dessa förhållanden hemställes i förevarande motion om vidtagande af åtgärder i syfte, att denna utvandring af värnpliktige må kunna hämmas eller inskränkas.

Vid 1886 års riksdag gjordes en liknande framställning i en inom Första Kammaren väckt motion, som hänvisades till behandling af ett tillfälligt utskott. Detta hemställde emellertid, att motionen icke måtte föranleda någon åtgärd, och Första Kammaren biträdde denna hemställan. Till stöd för sin hemställan anförde utskottet, som fann motionens syfte behjärtansvärdt, att det syntes utskottet betänkligt att vägra de värnpliktige, som för vinnande af bättre utkomst eller på grund af eljest ömmande omständigheter önskade afflytta från riket, tillstånd därtill. Ett sådant förbud skulle icke kunna uppehållas utan en tillsyn, som för samfärdseln med främmande länder skulle vara i högsta grad tryckande. Strängare ansvarsbestämmelser än de gällande skulle icke verka afskräckande å dem, hvilka utvandrade för att aldrig mer återvända till Sverige, men skulle möjligen för den, som efter några års vistelse utomlands längtade hem, utgöra ett hinder för uppfyllande af denna hans önskan. Utskottet höll före, att i händelse af mobilisering tillstånd till utvandring ej skulle lämnas värnpliktig samt att, om under olyckliga förhållanden ytterligare bestämmelser erfordrades för att kvarhålla de värnpliktige i riket, Kungl. Maj:t ej skulle underlåta att vidtaga de åtgärder, som då af omständigheterna kunde påkallas. Slutligen anförde utskottet, att det syntes riktigt, att tillstånd till utvandring, då det ej borde nekas, lämnades under enkla former utan någon för den sökande betungande omgång eller någon vidlyftig skriftväxling mellan myndigheter.

Hvad af nämnda tillfälliga utskott anfördes, synes lagutskottet fortfarande äga giltighet. Emigration är väl i allmänhet en beklaglig företeelse för ett land och särskildt måste det vara önskvärdt att hämma utvandringen af de yngre personer, på hvilka staten företrädesvis kan ställa den berättigade fordran, att de genom fullgörande af sina medborgerliga

skyldigheter och utförande af arbete i fosterlandets tjänst skola återgälda detsamma något af hvad på dem uppofrats. Det är ock sannolikt, att, såsom motionären antydt, fruktan för militärtjänst ofta är en orsak till utvandring. Den hastiga ökningen af antalet ansökningar om tillstånd att utflytta från riket året efter det den nya härorganisationen hos oss antagits synes häntyda på ett samband mellan dessa förhållanden. Men i allmänhet ligga nog emigrationens orsaker djupare. Känslan af ekonomiskt betryck och önskan hos de utvandrande att förbättra sin ekonomiska ställning äro väl härutinnan de vanliga driffjädrarna. Det kan då ifrågasättas, huruvida det är lämpligt och riktigt att genom särskildt kraftiga åtgärder söka kvarhålla dem, som af sådana anledningar vilja utvandra. Sedan man kommit till insikt om att emigrationens onda kan varaktigt botas endast genom undanröjande af dess orsaker, har man i de civiliserade länderna allt mera öfvergifvit den förut vanliga utvägen att stadga utvandringsförbud eller på annat direkt sätt söka förhindra emigrationen. Dessa förhållanden regleras i allmänhet lämpligast utan lagstiftningens direkta ingripande. Ökad fosterlandskärlek och förbättrad insikt om de fördelar, hemlandet erbjuder, torde vara de medel, hvilka bäst och säkrast leda till målet.

Af den omständigheten att, såsom ofvanintagna uppgift synes utvisa, på senaste tiden ett jämförelsevis stort antal ansökningar om utflyttning afslagits, torde för öfrigt få dragas den slutsats, att Kungl. Maj:t numera underkastar ansökningarna en noggrannare saklig pröfning, än hvad förut måhända varit händelsen, och detta utgör enligt utskottets mening en ytterligare anledning att ej nu åtgöra något i ämnet. Äfvenledes kan tagas för gifvet, att, om Kungl. Maj:t finner de nuvarande bestämmelserna icke motsvara sitt ändamål, vidare åtgärder från Kungl. Maj:ts sida äro att förvänta.

Med sin förut angifna uppfattning i frågan saknar utskottet anledning att iulåta sig på en närmare granskning af de utländska bestämmelserna i ämnet, men vill dock anmärka, att utredning saknas, i hvilken grad de stadganden, som i ena eller andra hänseendet blifvit meddelade, visat sig motsvara sitt syfte, samt att, om effektiv kontroll möjligen anorstädes kunnat åvägbringas, förhållandena i vårt land med dess vidsträckta sjögränser i allt fall äro sådana, att svårigheterna härutinnan icke lätt torde kunna öfvervinnas.

Såsom motionären antydt, var i det förslag till värnpliktslag, som af Kungl. Maj:t förelades 1901 års Riksdag, införd bestämmelse därom, att s. k. värnskatt skulle erläggas bland annat af den, som afflyttade från riket, för hans återstående tjänstetid i beväringen. Förslaget om införande

af värnskatt vann öfverhufvud ej Riksdagens bifall. Motionären synes emellertid anse, att genom en sådan skatt för dem, som önska utvandra, skulle åstadkommas en lämplig utväg att inskränka de värnpliktiges utvandring eller åtminstone bereda staten en ersättning för dess förlust genom utvandringen. Härtill vill utskottet endast anmärka, att denna skatt naturligen ej kan sättas så hög, att den ens tillnärmelsevis skulle utgöra en sådan ersättning, och att för öfrigt, då de värnpliktige, som utvandra, väl i allmänhet ej äga tillgångar utöfver hvad som erfordras för verkställande af själfva utflyttningen, skatten, till hvars verkan att afhålla från utvandring utskottet icke har någon större tilltro, skulle komma att egentligen drabba den utvandrandes anhöriga.

På grund af det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 mars 1903.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Herr *A. Olsson* har begärt få antecknadt, att han af arbete inom särskilda utskottet n:o 1 varit förhindrad att deltaga i behandlingen af detta ärende.

P. M.

angående gällande föreskrifter rörande »värnpliktiges rätt att afflytta ur riket», i hvad rörer *Norge, Danmark, Ryssland, Frankrike och Österrike-Ungern*.

Norge.

Ansökan om *tillåtelse* att utvandra afgöres af *sessionsstyrelsen* (närmast motsvarande den svenska *inskrifningsrevisionen*).

Dylik ansökan skall af värnpliktig, som tillhör i fredstid tjänstgöringspliktig årsklass, vara insänd i så god tid, att ärendet kan hinna afgöras före den 1 mars.

Värnpliktige, tillhörande någon af linjens 3 (vid specialvapnen 4) yngsta årsklasser eller landvärnets yngsta årsklass, erhålla icke tillstånd att utvandra under tiden från och med den 1 mars intill slutet af årets vapenöfningar.

På det under bataljonssamlingarna (repetitionsöfningarna) afdelningsarnas numerär ej må nedgå under ett visst minimum, beviljas värnpliktige tillhörande specialvapnen tillstånd att utvandra endast i begränsad utsträckning. Ej heller kan utvandringstillstånd beviljas manskap af rekrytårsklassen tillhörande specialvapnen i större utsträckning, än att antalet man under första tjänsteåret uppgår till minst 80 procent af den från början utskrifna styrkan.

Utflyttad värnpliktig, som återvänder till hemlandet, skall ofördröjligen anmäla sig hos distriktskommissionen* i det distrikt, hvarest han tager sin bostad. Han är nu skyldig fullgöra återstående del af tjänstgöringen, dock ej längre än till utgången af det år, hvarunder han fyller 40 år. Har han underlåtit att anmäla sin återkomst, varar hans tjänstgöringsplikt intill utgången af det år, hvarunder han fyller 47 år.

* Bestående af en officer — i regeln landvärnskompanichefen — såsom ordförande samt länsmannen — i städerna en polistjänsteman — och ett för lottdragningsdistriktet valdt ombud såsom ledamöter.

Danmark.

Uti Danmark finnas inga särskilda bestämmelser utfärdade i fråga om värnpliktiges rätt att *afflytta ur riket*, men däremot är beträffande värnpliktig, som önskar *resa utom riket*, följande stadgadt:

Värnpliktig må icke, så länge han kvarstår i linjen (de 8 första värnpliktsåren) företaga *resa utom riket*, så framt han icke erhållit behörig tillåtelse härtill. Ansökan om sådant tillstånd ställes till chefen för det truppförband, vid hvilket den värnpliktige är rullförd.

Tillstånd att resa utom riket kan medgifvas för en tid af högst 3 år åt gången, men beviljas aldrig för det fall, att sannolikhet föreligger, att den värnpliktige på grund af sitt lottdragningsnummer skall komma att inkallas till täckande af tillfällig afgang inom en årsklass, hvilken ej i sin helhet blifvit inkallad till tjänstgöring.

Tillåtelse att företaga resa utom riket under tid, då värnpliktig förutses blifva inkallad till »fortsatt öfning» (repetitionsöfning), beviljas endast på grund af särskildt tvingande skäl.

För att under omständigheter, då sådana skäl icke kunna andragas, erhålla resetillstånd, erfordras antingen att tiden för inkallelsen till »fortsatt öfning» blifvit af vederbörligt generalkommando ändrad, eller ock att krigsministeriet medgifvit fullständig befrielse från inkallelsen i fråga. Sådan befrielse medgifves dock endast i sällsynta undantagsfall.

Resetillståndet utfärdas skriftligen och tillhandahålles den värnpliktige genom lægd-(socken-)föreståndaren.

Anmälan såväl om afresa som om återkomst skall ske hos lægdföreståndaren. Begagnas icke tillståndet inom en månad efter att det blifvit utfärdadt, förlorar det sin giltighet och skall ofördröjligen återlämnas till lægdföreståndaren.

Värnpliktig, som öfverförts till förstärkningen (de 8 sista värnpliktsåren), äger rätt att i fredstid, men icke i krigstid, företaga resa utom riket utan att därom begära tillstånd, hvilket naturligtvis icke fritager honom från inställelse, då order om sådan utfärdas. I likhet med linjens manskap äro värnpliktige tillhörande förstärkningen skyldiga att hos lægdföreståndaren anmäla sig såväl vid afresan som vid hemkomsten, hvarjämte sådan anmälan skall göras jämväl till vederbörligt truppförband.

Värnpliktig, som afrest till utlandet och erhåller kännedom om att, med anledning af färdighållning för möjligen förestående krig, inkallelse af hemförlofvade värnpliktige i större skala ägt rum, samt af sin soldatbok

finner att han hör till de inkallade, skall ofördröjligen återvända för att enligt inställelseorderns bestämmelse anmäla sig till tjänstgöring.

Öfverträdelse af de för flyttning inom riket och för tillstånd att resa utom riket utfärdade bestämmelser straffas med böter intill 100 och 200 kronor respektive eller med fängelse.

Härförutom utsätter sig värnpliktig genom dylik öfverträdelse för risken att icke i rätt tid erhålla vederbörlig inkallelseorder, hvilket kan hafva till påföljd särskildt straff för olofligt uteblifvande.

Ryssland och Finland.

Personer af mankön, som fyllt 18 år, kunna erhålla pass för resa till utlandet endast om de kunna förete intyg, att de inskrifvits uti inskrifningsområdets rullor (skyldighet till dylik inskrifning inträder vid fyllda 16 år). Den, som ingått i sitt 21:a år, då värnpliktskyldigheten inträder, eller öfverskridit denna ålder, äfvensom de, hvilka gjort krigstjänst såsom frivilliga, måste härvid förete intyg jämväl om att krigstjänstskyldigheten i aktiva armén fullständigt blifvit fullgjord. (De som tillhöra reserven eller landstormen äro sålunda oförhindrade afresa till utlandet).

Riksrådsbeslut den 8 april 1875. Passreglementet.

Personer af mankön, öfver 25 år gamla, kunna lösas från sina förpliktelser såsom ryska undersåtar, endast därest de fullständigt fullgjort sin värnplikt eller på grund af lottdragning befriats från tjänstgöring i aktiva armén.

(Värnpliktslagen.)

Frankrike.

Ynglingar, som före fyllda 19 år bosatt sig utrikes, utom Europa, och där hafva sin stadigvarande sysselsättning kunna i fredstid, på framställning af franska konsuln, frikallas från militärtjänst under tidrymden för deras vistelse utomlands. De äro dock skyldiga att årligen styrka sitt laga försvar.

Om de återvända till Frankrike före fyllda 30 år, äro de skyldiga att fullgöra den dem enligt gällande lag åliggande tjänstgöring, men kunna icke kvarhållas under fanorna sedan de uppnått 30 års ålder.

* Om de återvända efter fyllda 30 år, äro de endast underkastade samma skyldigheter som deras årsklass.

Under den tid, som de äro bosatta utrikes, få de icke tillfalligtvis vistas i Frankrike längre tid än 3 månader, under förbehåll jämväl att de underrätta konsuln om sin bortovaro.

Hvar och en, som blifvit inskrifven och rullförd, åligger vid ombyte af vistelseort:

Om han ärnar bosätta sig å utrikes ort, skall han före sin afresa förete sin inskrifningsbok till påteckning hos vederbörande myndighet (mairie ou gendarmerie) och är därjämte skyldig att efter framkomsten anmäla sig hos den franske konsularagenten, som gifver honom ett kvitto* (ré-cépissé) att han uppvisat sin inskrifningsbok och fullgjort sin anmälnings-skyldighet, hvarjämte från konsulatet inom 8 dagar skall insändas en afskrift af kvittot till krigsministern.

Om han utomlands ändrar vistelseort, skall han såväl vid afresan som återkomsten anmäla sig hos konsularagenten, som därom underrättar krigsministern.

När han återkommer till Frankrike, är han likaledes skyldig att anmäla sig hos vederbörande myndighet (gendarmerie) å den ort, där han skall bosätta sig.

De, som ställt sig nu nämnda föreskrifter till efterrättelse, äga att, vid mobiliseringstillfälle eller då deras årsklass inkallas, åtnjuta särskild tidsfrist före inställelsen, hvilken tidsfrist är beroende af det afstånd, som hvar och en har att tillryggalägga (för dem, som vistas utom Frankrike, men i Algeriet och Europa, är fristen en månad och för dem, som vistas utom Europa, tre månader).

De, som icke hafva fullgjort dem åliggande skyldigheter, anses icke hafva ändrat hemvist eller uppehållsort.

De, som icke hörsammat inkallelsen, ådömas i krigstid 2—5 års fängelsestraff. Deras namn skola, under hela den tid kriget pågår, offentligen anslås inom alla kommuner i den »canton» de tillhöra. De äro därjämte fråntagna sina politiska rättigheter.

Anm. Utrikes vistande värnpliktige, som tillhöra linjens reserv eller territorialarmén, anses hafva erhållit uppskof med dem åliggande repetitions-

* Till hvarje inskrifningsbok (livret) höra perforerade blanketter till dylikt kvitto.

öfningar intill dess de återvända till Frankrike. Armékårchef må dock till föreskrifna öfningar inkalla värnpliktige, som äro fast bosatta i angränsande länder, för så vidt icke deras affärsställning härigenom varder rubbad.

Österrike-Ungarn.

Så snart det blifvit offentligen kungjordt, att monarkien hotas af ett nära förestående krig, och inkallelseorder utgått till reserven och landtvärnet, äro alla utrikes vistande personer, som tillhöra hären (krigsflottan) och landtvärnet skyldiga, att ofördröjligen återvända till fäderneslandet utan att afvakta särskild inkallelseorder.

Om den straffpåföljd, som drabbar enhvar, hvilken underlåter denna skyldighet eller icke hörsammar inkallelseorden, är uti lag särskildt stadgad.

Frikallelse i och för utvandring innan ännu tjänstgöringsskyldigheten blifvit fullgjord kan meddelas dem, som tillhöra hären (krigsflottan), af rikskrigsministern.*

För öfriga värnpliktige äfvensom dem, hvilka ännu icke äro inskrifningsskyldiga, är utvandringen beroende på landtförsvvarsministerns** bifall.

Den, som är tjänstpliktig i linien, eller ännu icke är inskrifningsskyldig, eller af någon anledning icke helt och hållet fullgjort sin inskrifningsskyldighet, kan undfå utvandringstillstånd endast för såvidt han utvandrar tillsammans med sina föräldrar eller efterlevande fader eller moder.

Utvandringen anses fullbordad först då vederbörande under ett helt år verkligen varit i utlandet bosatt i afsikt att där hafva sin framtida uppehållsort. Blifver utvandringen inställd, åligger det vederbörande att vid truppförbandet (i landtvärnet) fullgöra den honom återstående, genom frikallelsen afbrutna tjänstetiden.

Under mobilisering och i krig kan ingen person, som tillhör krigsmakten, erhålla tillstånd att utvandra.

* Riks-krigsministeriet är centralmyndigheten för hären och krigsflottan.

** Landtförsvvarsministeriet i Wien och Budapest är centralmyndigheten för de respektive ländernas landtvärn och landstorn.

K. K. landtförsvarsministeriet har för verkställighet af ofvan anförda lagrum utfärdat en del närmare bestämmelser i afsikt att i värnpliktens intresse inskränka utvandringen, hvilka bestämmelser dock till större delen förefunnits redan innan den nu gällande lagen trädde i kraft.

Dessa bestämmelser innehålla i hufvudsak följande:

1) Tillstånd att utvandra tillsammans med föräldrar eller efterlevande fader eller moder får utan inskränkning beviljas *gossar, som ännu icke öfverskridit det 14:de lefnadsåret*, för så vidt icke några särskilda tvingande omständigheter lägga hinder i vägen.

Sådant tillstånd får efter erhållet bemyndigande från den högre »politiska» (allmänna — civila — motsats till militär-) myndigheten utfärdas af områdesbefälhafvaren (Bezirkshauptmann), som icke heller räknas till de militära myndigheterna.

2) *Ynglingar från fyllda 14 till och med 16 år* kunna jämväl erhålla tillstånd att utvandra tillsammans med föräldrar eller efterlevande fader eller moder för så vidt

de bevisligen äro till blifvande krigstjänst odugliga eller om särskildt ömmande familjeskäl föreligga.

3) *Ynglingar, som fyllt 16 år men ännu icke uppnått inskrifningsåldern* (det år, under hvilket den värnpliktige fyller 21 år), eller *sådana, som helt och hållet fullgjort sin inskrifningsskyldighet* * erhålla af de högre civila myndigheterna tillstånd att utvandra tillsammans med föräldrar eller efterlevande fader eller moder under förutsättning,

att *de förre* (d. v. s. de, som ännu icke uppnått inskrifningsåldern), blifvit inför en särskild kommission undersökta ** och befunnits vara till krigstjänst fullständigt odugliga, samt

att *de senare* (d. v. s. de, som helt och hållet fullgjort sin inskrifningsskyldighet), såsom odugliga till all militärtjänst blifvit ur inskrifningslängderna för alltid afförda.

4) Alla ansökningar om tillstånd att få utvandra *enskildt*, som ingifvas från ynglingar, hvilka ännu icke uppnått inskrifningsåldern eller icke fullständigt fullgjort sin inskrifningsskyldighet, skola *afvisas*.

5) Ansökningar om frikallelse i och för utvandring från personal tjänstpliktig i linjen, reserven eller ersättningsreserven insändas till vederbörlig områdesmyndighet. För tjänstpliktige tillhörande linjen skall intyg

* Inskrifningsskyldigheten räcker i tre år, under hvilken tid den värnpliktiges krigstjänst duglighet undersökes; antingen förklaras han genast duglig, eller mindre duglig, för tillfället oduglig o. s. v., hvarefter hans värnpliktsförhållande skall slutligen afgöras 3:e året. Den, som försummar att inställa sig till inskrifning, är inskrifningsskyldig intill fyllda 36 år.

** För utvandring till Ungarn erfordras icke någon undersökning.

bifogas, att sökandens föräldrar, eller efterlevande fader eller moder, äfven utvandra.

Sedan ansökningshandlingarna passerat rekryteringsområdeskommandot (Ergänzungsbezirks-commando) m. fl. militära myndigheter, blifva de slutligen i riks-krigsministeriet definitivt afgjorda.

Vid handlingarnas pröfning och afgörande skall den noggrannaste hänsyn tagas till för handen varande ömmande familjeskäl.

6. Ansökningar om tillstånd att utvandra från dem, som tillhöra *landtvärnet*, passera på enahanda sätt de olika landtvärnsmyndigheterna och hänskjutas i vissa fall till landtförsvarsministeriet.

7. Alla värnpliktige, som öfverskridit 33:e lefnadsåret och *inträdt i landstormen*, kunna *i fred* utan vidare utvandra.

Under *mobilisering* och *i krig* får ingen landstormsman under några förhållanden utvandra.